

*Βασικὲς θέσεις
ἐπὶ τῆς ἠθικῆς
τῆς Ὑποβοηθούμενης
Ἀναπαραγωγῆς*

A. Είσαγωγή

1. Το όλο θέμα της τεχνολογικά υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, ή ίσως όρθότερα παρεμβατικής γονιμοποίησης, είναι μοναδικής ψυχολογικής σπουδαιότητας, κοινωνικής σημασίας αλλά και πνευματικής βαρύτητας. Με τις σύγχρονες αναπαραγωγικές τεχνικές είναι δυνατόν να δικαιωθούν οι προσδοκίες των υπογόνιμων συζύγων και να ικανοποιηθεί ή βαθειά ανάγκη της πατρότητας και της μητρότητας. Κάτι τέτοιο μπορεί μὲν να ἐνισχύει τὴ συνοχή τῆς συζυγικῆς ζωῆς καὶ νὰ αὐξάνει τὸ αἶσθημα τῆς πληρότητας καὶ τῆς ὀλοκληρώσεως τῆς ἔννοιας τῆς οἰκογένειας, παράλληλα ὅμως γεννᾷ καινοφανῆ προβλήματα ἠθικοῦ, ἰατρικοῦ, ψυχολογικοῦ, νομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ χαρακτῆρος. Τὰ προβλήματα αὐτὰ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς μηχανοποίησης ἑνὸς κατ' ἔξοχὴν προσωπικοῦ, βαθειὰ συναισθηματικοῦ καὶ ἱεροῦ γεγονότος, τὸ δὲ μέγεθος καὶ ἡ ποικιλότητά τους ἀποτελοῦν συνάρτηση τῶν χρησιμοποιούμενων μεθόδων, τῶν συνθηκῶν κάτω ἀπὸ τίς ὁποῖες αὐτὲς ἐφαρμόζονται καὶ τῶν ἀνεξέλεγκτων δυνατοτήτων καὶ ἀναπόφευκτων συνεπειῶν ποὺ αὐτὲς συνεπάγονται.

2. Ἡ υποβοηθούμενη ἀναπαραγωγή ἀποτελεῖ ἀναμφίβολα ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἐντυπωσιακὰ ἐπιτεύγματα τῆς ἰατρικῆς καὶ τῶν βιολογικῶν ἐπιστημῶν, μὲ βαθύτατες κοινωνικὲς συνέπειες. Τὸ γεγονός τῆς γεννήσεως ἑνὸς νέου ἀνθρώπου, μὲ τὸ ὅποιο αὐτὴ συνδέεται, χαιρετίζεται μὲ ἰδιαίτερο θαυμασμό, δέος καὶ χαρὰ. Παράλληλα ὅμως καὶ τὸ πρόβλημα τῆς ποιοτικῆς

στάθμης τῆς ζωῆς καὶ αὐτοῦ καὶ τῶν γονέων του δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητο. Γιὰ τὴν Ἐκκλησία ποιότητα ζωῆς ἑνὸς ἀνθρώπου δὲν σημαίνει μόνο βιολογικὴ ἢ ψυχολογικὴ ἀριότητα καὶ κοινωνικὴ εὐδαιμονία, ἀλλὰ μαζὶ μὲ αὐτὰ καὶ δυνατότητα πνευματικῆς ὁλοκλήρωσης. Αὐτὴ ἡ πνευματικὴ διάσταση εἶναι πὺν προσδίδει στὸν ἄνθρωπο τὸ αἶσθημα τῆς ψυχοσωματικῆς ἁρμονίας καὶ τὴν ἔκταση τῆς ὑπαρξιακῆς του πληρότητος.

B. Βασικὲς θεολογικὲς θέσεις

3. Ἡ Ἐκκλησία προσλαμβάνοντας καὶ μεταμορφώνοντας τὴ συνείδησή μας ἐπισημαίνει καὶ διατηρεῖ τὶς τεράστιες δυνατότητες καὶ τὶς ἀπεριόριστες προοπτικὲς πὺν διανοίγει στὸν ἄνθρωπο ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ μὲ κανένα τρόπο δὲν μπορεῖ νὰ νοηθεῖ ὡς ἀντικειμενοποιημένη αὐθεντία πὺν ἀποβλέπει στὴν τυποποίηση ἢ στὴν ἀστυνόμευση τῆς ζωῆς μας. Σκοπὸς της δὲν εἶναι ἡ ἐπιβολὴ κανόνων καὶ ἀπαγορεύσεων στὴ ζωὴ μας, ἀλλὰ ἡ διαμόρφωση κριτηρίου πὺν ὀδηγεῖ στὴ γνῶση τῆς ἀλήθειας πὺν ἐλευθερώνει (Ἰω. η' 32).

4. Ἡ Ἐκκλησία βαθειὰ γνωρίζει καὶ μὲ συμπάθεια κατανοεῖ τὴν ἀνθρώπινη φύση καὶ ἀδυναμία μας. Παράλληλα ὁμως θέλει νὰ προστατεύσει καὶ τὴν ἱερότητα τοῦ προσώπου μας· μαζὶ μὲ τὴν ἐπιθυμία τῆς τεκνογονίας, νὰ ἐμπνεύσει καὶ τὴν ἀνάγκη τοῦ Θεοῦ· μαζὶ μὲ τὴ φιλανθρωπία της, νὰ προσφέρει καὶ τὴν ἀκεραιότητα τῆς ἀλήθειας της· μαζὶ μὲ τὴν οἰκονομία της, νὰ δώσει καὶ τὴν ἀκριβεία τοῦ θεϊκοῦ θελήματος.

5. Βασικὸ στοιχεῖο τῆς Ὁρθόδοξης ἀνθρωπολο-

γίας εἶναι ἡ ἀναγνώριση τῆς ἱερότητος τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐνώνει μὲ τὴν ὑπαρξή του τὸν αἰσθητὸ καὶ νοητὸ κόσμο. Σκοπὸς τοῦ «κατ' εἰκόνα Θεοῦ» πλασμένου ἀνθρώπου εἶναι νὰ ὁμοιωθεῖ μὲ τὸν Θεό (Γεν. α' 26), νὰ φθάσει δηλαδή στὴ θέωση καὶ τὸν ἁγιασμό. Μὲ τὸν ἀπώτερο αὐτὸ σκοπὸ, ὁ ἄνθρωπος ἐργάζεται, ἀναπτύσσει οἰκογένεια, καλλιιεργεῖ τὶς τέχνες καὶ τὴν ἐπιστήμη, ὀργανώνει τὶς κοινωνίες. Γιὰ τὸν λόγο αὐτό, ὅταν κανεὶς ἀσχολεῖται μὲ τὸν ἄνθρωπο, πολὺ περισσότερο ὅταν «χειρίζεται» τὸν ἄνθρωπο, ἱεουργεῖ καὶ συνεπῶς πρέπει νὰ ἐνεργεῖ μὲ ἱερὸ φόβο καὶ σεβασμό.

6. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι αἴτιος τῆς ὑπάρξεώς του. Κάθε ἀναγωγή στὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς του πρέπει νὰ γίνεται μὲ αἶσθημα δέους καὶ ὄχι μὲ «ὔβριν». Τὸν Θεό, εἴτε Τὸν βλέπουμε ὡς χορηγὸ τῆς ζωῆς, ὅποτε Τὸν προσεγγίζουμε μετὰ φόβου, εἴτε ἀδιαφοροῦμε γι' Αὐτόν, ὅποτε ἐνεργοῦμε οἱ ἴδιοι ὡς θεοί. Στὴ δευτέρη περίπτωση ἔχουμε τὴν «ὔβριν», τὸ τίμημα τῆς ὁποίας εἶναι βαρὺ.

Γ. Ἡ σημασία τῆς ψυχοσωματικῆς συμφυΐας τοῦ ἀνθρώπου

7. Κάθε ἄνθρωπος ἔχει ἀθάνατη, αἰώνια ψυχὴ, στενὰ συνδεδεμένη μὲ τὸ σῶμα του. Ἡ ψυχοσωματικὴ συμφυΐα προσωρινὰ διακόπτεται μὲ τὸν βιολογικὸ θάνατο καὶ ἀποκαθίσταται μὲ τὴν ἀνάσταση τῶν σωμάτων στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

8. Ἡ βιολογικὴ ἀρχὴ τοῦ ἀνθρώπου σημαδεύει καὶ τὴ γέννησή του ὡς ψυχοσωματικῆς ὄντοτητος μὲ σύμ-

φυτη τὴ δυνατότητα τοῦ «τέκνον Θεοῦ γενέσθαι» (Ίω. α' 12). Ἡ γονιμοποίηση, μαζί με τὴ βιολογικὴ ζωὴ καὶ ὄντοτητα, προσδίδει στὸν ἄνθρωπο τὴν ὑπαρξή, τὸ εἶναι, τὴν ψυχὴ.

9. Ἡ ψυχὴ δὲν ἐγκαθίσταται στὸ σῶμα, ἀλλὰ εἶναι σύμφυτη, με' αὐτό. Μαζί με' τὸ σῶμα γεννιέται καὶ ἡ ψυχὴ.

Μάλιστα ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης ὁμιλεῖ διεξοδικὰ γιὰ τὸ ταυτόχρονο τῆς γεννήσεως ψυχῆς καὶ σώματος: «Ἄλλ' ἑνὸς ὄντος τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ διὰ ψυχῆς τε καὶ σώματος συνεστηκότος, μίαν αὐτοῦ καὶ κοινήν τῆς συστάσεως τὴν ἀρχὴν ὑποτίθεσθαι, ὡς ἂν μὴ αὐτὸς ἑαυτοῦ προγενέστερός τε καὶ νεώτερος γένοιτο, τοῦ μὲν σωματικοῦ προτερεύοντος ἐν αὐτῷ, τοῦ δὲ ἑτέρου ἐφυστερίζοντος... Ἐν δὲ τῇ καθ' ἕκαστον δημιουργίᾳ μὴ προτιθέναι τοῦ ἑτέρου τὸ ἕτερον, μήτε πρὸ τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν, μήτε τὸ ἔμπαλιν...» («Περὶ κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου», ΕΠΕ 5, 206.)

10. Κάθε ἄνθρωπος ποὺ συλλαμβάνεται ἔχει μὲν ἀρχή, ἀλλὰ δὲν ἔχει τέλος. Ἡ ἀρχή, ἡ σύλληψη τοῦ κάθε ἀνθρώπου, ἀποτελεῖ γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἕνα γεγονός μοναδικῆς σπουδαιότητος. Ὁ θεῖος προορισμὸς καὶ ἡ προοπτικὴ τῆς αἰωνίου βασιλείας προσδίδουν στὴ στιγμή τῆς συλλήψεως μιὰ μοναδικότητα ποὺ ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τῆς βιολογικῆς ταυτότητος καὶ τοῦ ἐφήμερου βίου.

Δ. Ἡ ἀνάγκη τῆς μητρότητος

11. Ἡ ἐπιθυμία ἀποκτήσεως τέκνων εἶναι φυσικὴ καὶ ἱερή. Μέσα σὲ αὐτή, ἡ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει τὸ

σχέδιο τοῦ Θεοῦ νὰ δημιουργήσει τὸν ἄνθρωπο γιὰ νὰ γίνει μέτοχος τῆς μακαριότητός Του. Κατὰ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό: «Ἐπεὶ οὖν ὁ ἀγαθὸς καὶ ὑπεράγαθος Θεὸς οὐκ ἠρκέσθη τῇ ἑαυτοῦ θεωρίᾳ ἀλλ' ὑπερβολῇ ἀγαθότητος εὐδόκησε γενέσθαι τινὰ τὰ εὐεργετηθησόμενα καὶ μεθέξοντα τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παράγει καὶ δημιουργεῖ τὰ σύμπαντα ἀόρατά τε καὶ ὀρατά· καὶ τὸν ἐξ ὀρατοῦ τε καὶ ἀόρατου συγκείμενον ἄνθρωπον» (Ἐκδοσις Ὁρθοδόξου Πίστεως, κεφ. «Περὶ Δημιουργίας», ΕΠΕ 1, 142).

12. Ἡ ἀνατομία, ἡ φυσιολογία, ἡ μηνιαία περιοδικὴ ὑπόμνηση τοῦ φύλου, ἡ ὁρμονικὴ ἰσορροπία, ἡ συναφὴς μὲ ὅλα αὐτὰ ψυχολογία τοῦ γυναικείου φύλου εἶναι ὅλα προσανατολισμένα στὴ μητρότητα. Κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνη, ἡ γυναίκα βιώνει καὶ ἐκδηλώνει στὸν μέγιστο βαθμὸ τὰ ιδιώματα τοῦ φύλου καὶ τῆς φύσεώς της. Ἡ βασικότερη λειτουργία τοῦ γυναικείου σώματος, πρὸς τὴν ὁποία εἶναι στραμμένη ὁλόκληρη ἡ γυναικεία ὑπαρξία, εἶναι ἡ ἀναπαραγωγικὴ. Ἡ γυναίκα ὑπάρχει ὅπως εἶναι ἀνατομικά, φυσιολογικά καὶ συναισθηματικά γιὰ τὸ ἔμβρυο, τὴν κύηση καὶ τὴν τεκνοποιία.

13. Ἀνάλογη μὲ τὴν ἀνάγκη τῆς μητρότητος εἶναι καὶ αὐτὴ τῆς πατρότητος. Γιὰ τοὺς λόγους αὐτούς, ἡ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ στειρότητα καὶ ἡ ἀτεκνία θὰ μπορούσαν νὰ ἀποτελέσουν δυσβάσταχτο σταυρό, πὺν συχνὰ δημιουργεῖ ἔντονες ψυχικὲς διαταραχές, μεγάλες κοινωνικὲς δυσκολίες, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀξεπέραστα προβλήματα στὴν ἁρμονικὴ συμβίωση τῶν συζύγων. Πέρα ὅμως ἀπὸ τὸν χαρακτήρα μᾶς βιολογικῆς

ἀνεπάρκειας ἀντικρύζει καὶ τὴ βούληση τοῦ Θεοῦ ἢ τὸ ἐνδεχόμενο μιᾶς εὐλογίας, πὺ ἐκφράζονται ὡς δοκιμασία.

14. Ἐπὶ πλέον, ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει στὸν κάθε ἄνθρωπο ὄχι μόνο φυσικὴ ταυτότητα (βιολογική, ψυχολογική κ.λπ.) ἀλλὰ κυρίως ἀπεριόριστες πνευματικὲς δυνατότητες, ἢ ἀντίληψη ὅτι ἡ ὑπογονιμότητα ἀποτελεῖ ἀναπηρία ἢ παράγοντα ἀθεράπευτης κοινωνικῆς ἀδυναμίας τὴ βρίσκει διαμετρικὰ ἀντίθετη. Εἶναι συχνὸ τὸ φαινόμενο ζευγάρια, τὰ ὁποῖα δυσκολεύονται μὲν νὰ τεκνοποιήσουν ἔχουν ὁμως σαφῆ πνευματικὸ προσανατολισμό, νὰ εἶναι ἰδιαίτερα παραγωγικὰ σὲ ποικίλους ἄλλους τομεῖς τῆς κοινωνικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς.

15. Ἡ Ἐκκλησία ἀντικρύζοντας τὴ σύγχρονη πρόοδο τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνολογίας ἀντιλαμβάνεται ὅτι γιὰ τὸν κάθε ἄνθρωπο πολλὲς ἐπιθυμίες πὺ ὡς χθὲς ἔμοιαζαν μὲ ὄνειρα, σήμερα ἐμφανίζονται ὡς βάσιμες ἐλπίδες. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ τὸ ὑποδέχεται μὲ ἰδιαίτερη χαρὰ καὶ ἐνθουσιασμό. Παράλληλα ὁμως διαβλέπει ὅτι ἡ τεχνολογικὴ πρόοδος συχνὰ μεταμορφώνει τὶς ἐπιθυμίες σὲ ἀνάγκες καὶ καθιστᾷ τὸν ἄγωνα γιὰ πνευματικὴ ἐλευθερία δυσκολότερο.

16. Συνέπεια αὐτῆς τῆς νοοτροπίας εἶναι τὸ παράδοξο, ἐνῶ στὴν ἐποχὴ μας ἡ ἐπιθυμία τῆς τεκνογονίας τῶν γόνιμων συζύγων εἶναι ἐπικίνδυνα ὑποβαθμισμένη, ἢ ἀνάγκη ἀποκτήσεως ἀπογόνων τῶν ὑπογόνιμων νὰ γίνεται ψυχολογικὰ καὶ κοινωνικὰ ἐπιτακτική. Τὸ πρόβλημα εἶναι πιὸ ἔντονο στὶς κλειστὲς κοινωνίες, ὅπου ἡ κοινωνικὴ πίεση χειροτερεῖ τὴν κατάσταση. Ἡ ὑπογονιμότητα ὁμως ἐνίστε ἀποτελεῖ

ἀσφαλιστική δικλείδα τῆς φύσης ὥστε νὰ μὴν ἐπιβαρύνονται ἄνθρωποι πρὸς δύσκολα θὰ μπορούσαν νὰ σηκώσουν τὸ βάρος τῆς τεκνογονίας. Συχνὰ ὅταν τέτοιοι ἄνθρωποι ἐπιμένουν καὶ ἀποκτοῦν παιδιὰ κληρονομοῦν καὶ ἀνεπίλυτα προβλήματα.

17. Οὐσιαστικὴ θὰ ἦταν ἡ συνεισφορὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ποιμένων τῆς στῆν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ νοσηρὲς ἀπόψεις καὶ ἀδικαιολόγητες κοινωνικὲς πιέσεις. Παράλληλα, θὰ μπορούσαν νὰ συντελέσουν στῆν καλλιέργεια μιᾶς ἀντίληψης ὅτι, ἐνῶ ἡ γέννηση ἑνὸς παιδιοῦ εἶναι εὐλογία –καὶ μάλιστα μεγάλη– ἡ ὑπογονιμότητα οὔτε τοὺς συζύγους ὑποβιβάζει οὔτε τὴ σχέση βλάπτει οὔτε τὸν γάμο καταργεῖ.

18. Ἡ ἐπίμονη καὶ μὲ κάθε μέσο προσπάθεια ὑπερβάσεως τῆς στειρότητος ἐνέχει τὸν κίνδυνο νὰ μετατρέψει τὸν φυσικὸ καὶ ἱερὸ πόθο τῆς τεκνογονίας σὲ ἀνυποχώρητο θέλημα πρὸς μάλιστα ἀντιστρατεύεται αὐτὸ τοῦ Θεοῦ. Κάθε προσπάθεια θεραπείας τῆς στειρότητος θὰ ἔπρεπε νὰ ἀφήνει χῶρο καὶ στῆν ταπεινὴ ἀποδοχὴ τῆς ἐνδεχόμενης ἀποτυχίας τῆς.

19. Ἡ ἀρχὴ τοῦ κάθε ἀνθρώπου ὡς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ εἶναι μὲν ἐκ θελήματος ἀνθρώπου εἶναι ὅμως καὶ ἐκ θελήματος Θεοῦ. Ἡ σύγχρονη τεχνολογία, ἐνῶ ἀποτελεῖ μεγάλη εὐλογία τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο ὅταν χρησιμοποιεῖται μὲ σύνεση καὶ σεβασμὸ, τοῦ δίνει παράλληλα τὴ δυνατότητα νὰ ἀντιταχθεῖ στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅπως αὐτὸ ἐκφράζεται μέσα ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς νόμους Του. Καὶ ἐκεῖ πρὸς ὃ Θεὸς θέλει, ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ ἀποτρέψει καὶ ἐκεῖ πρὸς ὃ Θεὸς ἀρνεῖται, ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπιμένει.

20. Ὁ κάθε ἄνθρωπος πρὸς γεννιέται δὲν ἔρχεται σ’

αὐτὸ τὸν κόσμον γιὰ νὰ στολίσει τὴ ζωὴ τῶν γονέων του οὔτε γιὰ νὰ ἀυξήσει τὴν παρουσίαν τους σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ οὔτε γιὰ νὰ ἀποτελέσει τὴ βιολογικὴ καὶ ψυχολογικὴ προέκτασή τους, ἀλλὰ εἶναι τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν αἰώνια ζωὴ, δῶρο ἀγάπης καὶ ἐμπιστοσύνης τοῦ Θεοῦ στοὺς γονεῖς γι' αὐτήν· ἔρχεται πρῶτα γιὰ νὰ ἀναπαύσει τὸν Θεό, νὰ ἐκφράσει τὴν κενωτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀγάπη Του, ἔπειτα γιὰ νὰ ζήσει ἐν ἀληθείᾳ ὁ ἴδιος καὶ λιγότερο γιὰ νὰ ἱκανοποιήσει συναισθηματικὰ ἢ κοινωνικὰ τοὺς γονεῖς του.

21. Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς, ἡ σύλληψη τοῦ κάθε ἀνθρώπου πρέπει νὰ ἀποτελεῖ βεβαιωμένη ἔκφραση τοῦ θεϊκοῦ θελήματος καὶ ὄχι ἀποκλειστικὸ ἀποτέλεσμα ἀνθρώπινης ἐπιλογῆς καὶ ἀποφάσεως. Μὲ ἄλλα λόγια πρέπει νὰ εἶναι καρπὸς ταπεινῆς καὶ ἐλεύθερης ὑποταγῆς τοῦ θελήματος τῶν γονέων στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τὸ μεγαλύτερο δῶρο τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο εἶναι τὸ αὐτεξούσιο· ἡ μεγαλύτερη ἀπειλή του τὸ ἀνθρώπινο θέλημα.

Ε. Ἡ ἱερότητα τῆς ἀνθρώπινης ἀρχῆς

22. Ὁ τρόπος πὸν ἀρχίζει ἡ ζωὴ εἶναι ἱερός· ἡ ἀκριβὴς ἀρχὴ τῆς ζωῆς, μέσα στὰ πλαίσια τῆς φυσιο-λογίας, εἶναι ἐλεύθερη ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη αἴσθηση. Τὸ γεγονός τελεῖται «ἐν κρυπτῷ», συνδυάζεται μὲ τὴν ἐντονότερη ἔκφραση τῆς ἀγάπης τῶν συζύγων καὶ καταξιώνει μὲ τὸν καλύτερο τρόπο τὸ ἀνθρώπινο σῶμα. Ἡ ἀναπαραγωγικὴ λειτουργία εἶναι καὶ σεξουαλική· εἶναι ἡ μόνη μὴ ἀντανεκλαστικὴ ἀλλὰ αὐτεξούσια λειτουργία του· εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν ψυχοσωματικὴ λει-

τουργία· για την ολοκλήρωσή της απαιτείται και το άλλο φύλο.

23. Η σύγχρονη τεχνολογία μᾶς εισάγει πλέον στη λογική τῆς συζυγικῆς συνεύρεσης δίχως ἀναπαραγωγή και τῆς ἀναπαραγωγῆς δίχως συνεύρεση. Ὁ δυναμισμὸς τῆς τεχνολογικῆς παρουσίας βγάζει τὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς ἀπὸ τὴ ζεστασιά και τὸ σκοτάδι τοῦ μητρικοῦ σώματος στὴν ψύχρα τοῦ δοκιμαστικοῦ τριβλίου και στὴ διαφάνεια τοῦ σωλήνα· ἀπὸ τὸ ἄγνωστο τῆς στιγμῆς στὴν ἀκριβῆ γνώση τῆς ἱερῆς ἀρχῆς· ἀπὸ τὴ μοναδικότητα τῆς συζυγικῆς παρουσίας τῶν γονέων στὴν ἀπουσία τους και τὴν ἀντικατάστασή τους ἀπὸ τὸ ἰατρικὸ προσωπικό. Τὴν ἱερὴ στιγμή τῆς ἀνθρώπινης ἀρχῆς οἱ δύο γονεῖς δὲν εἶναι μαζί· οὔτε ἂν παρόντες· τὸ παιδί «κατασκευάζεται» ἀπὸ τοὺς γιατροὺς και τοὺς νοσηλευτές· δὲν «συλλαμβάνεται» ἀπὸ τοὺς γονεῖς. Ἐπὶ πλέον μπορεῖ νὰ μὴν ἔχει τὸ γενετικὸ ὕλικὸ τῶν «γονέων» του· ἀνάμεσά τους μπορεῖ νὰ μπεῖ και τρίτος, ὁ «δότης».

24. Ἡ προκλητὴ ἐξαγωγή σπέρματος γίνεται μὲ μὴ φυσικοὺς και συνήθως ἠθικὰ μὴ ἀποδεκτοὺς τρόπους. Ἀποτελεῖ ὄργανο ἐξω ἀπὸ τὰ πλαίσια τῆς φυσιολογικῆς συνουσίας πὸ οὔτως ἢ ἄλλως τραυματίζει τὴν ἱερότητα τοῦ γεγονότος. Ὅταν, βέβαια, ἀποσκοπεῖ στὴ δημιουργία ἀπογόνων, δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἐφάμαρτη πράξη ἀπώλειας σπέρματος, ἀρκεῖ νὰ ἐπιτελεῖται μὲ τρόπους μὴ εὐτελιστικοὺς τοῦ καθόλου ἀνθρώπου. Πάντως ἀπαιτεῖ ἰδιαίτερη εὐαισθησία και προσοχή.

ΣΤ. Status και φύση τοῦ ἔμβριου

25. Τὸ ἔμβριο ἔχει καὶ ἀρχὴ καὶ προοπτικὴ ἀνθρώπινη. Τὰ κύτταρά του, τὸ γενετικὸ ὕλικό του, ἡ μορφολογία καὶ ἡ φυσιολογία του εἶναι ὅλα ἀνθρώπινα. Καὶ ἡ δυνατότητά του νὰ ἀναπτυχθεῖ σὲ τέλειο ἄνθρωπο, καὶ σὲ τίποτε ἄλλο, ἐπισφραγίζει τὴν ἀνθρώπινή του ὄντοτητα.

Ἐνα γονιμοποιημένο ὠάριο δὲν μπορεῖ πλέον νὰ ξαναγονιμοποιηθεῖ μὲ ἄλλο σπερματοζωάριο. Τὰ χαρακτηριστικὰ μιᾶς καινούργιας ἀνθρώπινης ζωῆς ἔχουν προσδιορισθεῖ ἀμετάκλητα· ἡ γονιμοποίηση εἶναι ὀριστικὴ καὶ μὴ ἀναστρέψιμη.

26. Τὸ σπερματοζωάριο εἶναι τοῦ πατέρα, ἐνῶ τὸ ὠάριο τῆς μητέρας. Ἀντίθετα τὸ ἔμβριο ἀμέσως μετὰ τὴ στιγμὴ τῆς γονιμοποιήσεώς του ἀποκτᾶ δική του ταυτότητα· εἶναι μὲν τῶν γονέων ὡς πρὸς τὴν εὐθύνη καὶ ὑποχρέωση τῆς προστασίας του –ἀφοῦ αὐτοὶ τὸ θέλησαν καὶ τὸ δημιούργησαν– εἶναι ὅμως ἀνεξάρτητο ὡς πρὸς τὸ δικαίωμα ὀλοκλήρωσης τῆς ἀνάπτυξής του, προκειμένου νὰ ἐκφράσει τὴ δική του βούληση.

27. Τὸ ζυγωτό¹, τὸ ἔμβριο τῶν πρώτων ἡμερῶν, τὸ ἐμφυτευμένο ἔμβριο, τὸ σχηματοποιημένο ἢ αὐτὸ τῶν ἐννέα μηνῶν, τὸ νεογέννητο βρέφος, τὸ μικρὸ παιδί, ὁ ἔφηβος, ὁ ἐνήλικος, ὁ ἡλικιωμένος, ὁ ἄνθρωπος σὲ ὅλα τὰ στάδια τῆς ἀνάπτυξής του ἔχει τὴν αὐτὴ τέλεια ἀνθρώπινη ταυτότητα. Ἀπὸ ἄκρας συλλήψεως τὸ

1. Ζυγώτης ἢ ζυγωτό: Τὸ πρῶτο κύτταρο ποὺ προκύπτει ἀπὸ τὴ γονιμοποίηση ὠαρίου μὲ σπερματοζωάριο.

ἔμβρυο δὲν εἶναι ἀπλὰ γονιμοποιημένο ὠάριο· εἶναι τέλειος ἄνθρωπος κατὰ τὴν ταυτότητα καὶ διαρκῶς τελειούμενος κατὰ τὴ φαινοτυπικὴ ἔκφραση καὶ ὀργάνωση.

Z. Πνευματικὴ κατάσταση τοῦ ἐμβρύου

28. "Ὅλα αὐτὰ ὀδηγοῦν στὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς βιολογικῆς ζωῆς στὸν ἄνθρωπο ταυτίζεται μὲ ἓνα μοναδικῆς καὶ ἀνεπανάληπτης σπουδαιότητος γεγονός· τὴ γέννηση μιᾶς νέας ψυχῆς. Στὸ κάθε λοιπὸν ἔμβρυο, μαζὶ μὲ τὸν κυτταρικὸ πολλαπλασιασμὸ πὺ χαρακτηρίζει τὴν αὔξηση τοῦ σώματός του, μαζὶ μὲ τὴν κληρονομικὴ μεταφορὰ τῶν χαρακτηριστικῶν πὺ διαμορφώνουν τὸ πρόσωπό του, ἐπιτελεῖται ἡ γέννηση καὶ ἡ ἀνάπτυξη τῆς ψυχῆς του. Μὲ τὴν ψυχὴ του θὰ περάσει ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο περίβλημα στὸ ἔνδυμα τῆς θεότητος, ἀπὸ τὸν χρόνον στὴν αἰωνιότητα, ἀπὸ τὴ φθορὰ στὴν ἀφθαρσία, ἀπὸ τὴ φυσικὴ ὁμοιότητα τῶν γονέων του στὴν πνευματικὴ ὁμοίωση τοῦ Θεοῦ. Μέσα στὸ ἔμβρυο ταπεινὰ εἰκονίζεται ὁ Θεός.

29. "Ὅπως ἡ σωματικὴ ὀλοκλήρωση ἑνὸς ἀνθρώπου ἀπαιτεῖ μιὰ πολὺμηνη βιολογικὴ προετοιμασία, τὴν κύηση, κατ' ἀνάλογο τρόπο καὶ ἡ διαδικασία ἐκδηλώσεως τῆς ψυχῆς του ἔχει διάρκειαν· ἀρχίζει μὲ τὴ σύλληψη γιὰ νὰ ὀλοκληρωθεῖ στὴ συνέχεια. "Ὅσο προχωρεῖ ἡ διαδικασία βιολογικῆς ὀλοκλήρωσης τοῦ ἀνθρώπου, τόσο αὐξάνει καὶ ὁ βαθμὸς φανέρωσης τῶν λειτουργιῶν τῆς ψυχῆς. Κατὰ τὸν ἅγιον Θεολόγον Γρηγόριον, καθὼς τὸ σῶμα αὐξάνει καὶ τελειοποιεῖται, ὅλο καὶ περισσότερο ξεχύνεται ἡ σοφία, ἡ σύνεση καὶ ἡ

ἀρετὴ τῆς ψυχῆς (Ἔπη Δογματικά, Η΄ Περὶ ψυχῆς, PG 37, 453-454)².

30. Τὸ γεγονός τῆς συναντήσεως τῆς Θεοτόκου μετὰ τὴν Ἑλισάβετ καὶ τὸ σκίρτημα τοῦ ἐμβρύου Προδρομίου (Λουκ. α΄ 41) εἰς ἀναγνώρισιν τοῦ ἐμβρύου Ἰησοῦ παραπέμπουν ὄχι μόνον στὴ βιολογικὴ κινητικότητα ἀλλὰ καὶ στὴν πνευματικὴ ἔκφραση τῆς ψυχῆς στὸ ἔμβρυο.

31. Ἀνάλογες ἀναφορὲς στὰ κείμενα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὁμιλοῦν γιὰ σημαντικὰ πνευματικὰ γεγονότα ποὺ συνέβησαν σὲ μεγάλους ἄνδρες (Δαβίδ, Ἡσαΐας, Ἰερεμίας) «ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτῶν», καταδεικνύοντας ἔτσι τὸ ὅτι ἡ ἐμβρυϊκὴ κατάσταση ἀποτελεῖ φάση τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς κατὰ τὴν ὁποία ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐπενεργεῖ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴ του ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ κλήση του χρονολογεῖται ἀπὸ τὴν περίοδο τῆς κνοφορίας του· «ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ Θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρὸς μου καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ» (Γαλ. α΄ 15).

Ὁ Θεὸς λοιπὸν καλεῖ, ἀγιάζει, προορίζει, ὀνομάζει προφῆτες καὶ ἀποστόλους ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἐμβρυϊκὴ τους ἡλικία.

32. Τὸ γεγονός τῆς συλλήψεως θεωρεῖται μέγα, ἰδιαιτέρως εὐλογημένο καὶ ἱερό. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ καὶ ἡ

2. «Ὡς δι' ἐνὶ τυτθοῖς

πνεῦμα μέγα στεινόν τε καὶ ἔκτροπον ἴαχεν αὐλοῖς,
καὶ μάλα ἴδριος ἀνδρός, ἐπὴν δ' εἰς χεῖρας ἴκωνται
εὐρύποροι, τημόσδε τελειότερην χέον ἠχήν,
ὡς ἦγ' ἀδρανέεσιν ἐν ἄψουσιν ἀδρανέουσα,
πηγνυμένοις συνέλαμψε, νόον δέ τε πάντ' ἀνέφηνεν».

Ἐκκλησία ὑπενθυμίζει καὶ ἐορτάζει τὶς συλλήψεις τῶν προσώπων τῆς θείας οἰκονομίας. Κατ' ἀρχὴν μὲν τὸ ἀπόρητον μυστήριον τῆς συλλήψεως τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν ἡμέρα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, στὶς 25 Μαρτίου, ἔπειτα δὲ τὴ σύλληψη τῆς Θεοτόκου, στὶς 9 Δεκεμβρίου, καὶ τέλος τὴ σύλληψη τοῦ Τιμίου Προδρόμου, στὶς 23 Σεπτεμβρίου.

Η. Ἡθικὰ δικαιώματα τοῦ ἔμβρου

33. Μέσα ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι τὸ ἔμβρυο εἶναι ἄνθρωπος καὶ πρόσωπο ἐν ἐξελίξει, ζωὴ ἐξαρτημένη πού προέκυψε ἀπὸ τὴ θέληση τρίτων, ἀνήμερο νὰ συντηρηθεῖ καὶ νὰ ἀμυνθεῖ ἀπὸ μόνο του, προκύπτουν ἀσφαλῶς καὶ τὰ δικαιώματά του.

34. Τὸ πρῶτο εἶναι τὸ δικαίωμα τῆς ἀνθρώπινης ταυτότητος. Τὸ ἔμβρυο ἔχει ἠθικῶς ἀναφαίρετο τὸ δικαίωμα νὰ φανερώσει τὸ ἴδιο τὴν ταυτότητα καὶ νὰ ἀναπτύξει τὴν προσωπικότητά του. Ἀντὶ ἐμεῖς νὰ ἀποφασίζουμε τι εἶναι καὶ ποιὸ εἶναι, πρέπει νὰ τοῦ δώσουμε τὴ δυνατότητα νὰ μᾶς τὸ ἀποκαλύψει τὸ ἴδιο· νὰ ἀποδείξει ὅτι εἶναι ἄνθρωπος καὶ νὰ φανερώσει τὰ φυσικὰ καὶ ψυχικὰ του γνωρίσματα πού τὸ διαφοροποιοῦν καὶ τὸ ξεχωρίζουν ἀπὸ ὅλους τοὺς ὑπόλοιπους ἀνθρώπους. Αὐτὸ τὸ δικαίωμα πρέπει νὰ τὸ προστατεύσει ἢ ἐπιστήμη καὶ ἢ κοινωνία.

35. Τὸ δεύτερο δικαίωμα εἶναι τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς. Ἡ φυσικὴ πορεία τοῦ ἔμβρου εἶναι αὐτὴ τοῦ κάθε ἀνθρώπου. Τὸ δικαίωμα νὰ ζήσει πρέπει νὰ τοῦ τὸ ἀναγνωρίσουμε, νὰ τὸ προστατεύσουμε καὶ νὰ τὸ φροντίσουμε. Τὸ ἔμβρυο πρέπει νὰ φθάσει στὴ δική

του κατάσταση αυτόνομης ζωής με τις καλύτερες δυνατές συνθήκες. Άλλα και ο σκοπός της ύπαρξής του πρέπει να είναι μόνο η ζωή και ποτέ ο πειραματισμός (πειραματικά έμβρυα), το περίσσειμα (πλεονάζοντα έμβρυα) ή η άναμονή σε συνθήκες κατάψυξης (κατεψυγμένα έμβρυα). Το γεγονός ότι για χιλιάδες έμβρυα ο ζεστός μητρικός χώρος ανάπτυξης έχει αντικατασταθεί από το παγερό περιβάλλον ενός καταψύκτη και η δυνατότητα της ζωής από την προοπτική του πειραματισμού και του θανάτου αποτελεί υποβιβασμό της αξίας του ανθρώπου και προσβολή του δικαιώματος στη ζωή.

36. Το τρίτο δικαίωμα είναι το δικαίωμα της αιωνιότητας. Το έμβρυο έχει προοπτική άθνασις, είναι προορισμένο από τη στιγμή της συλλήψεως του να περάσει στη ζωή της αιωνιότητας. Αυτό φανερώνει το δικαίωμα του Θεού να επαναλαμβάνει την εικόνα Του εν τῷ ανθρώπῳ.

Θ. Προβλήματα έξωσωματικῆς γονιμοποίησης

37. Έξ ὄλων αὐτῶν καταφαίνεται ὅτι οἱ σύγχρονες τεχνικὲς έξωσωματικῆς γονιμοποίησης ἐνέχουν ἠθικὲς καὶ πνευματικὲς παραμέτρους τέτοιες πὺν ἐπιβάλλουν στὴν Ἐκκλησία μιὰ ἐπιφυλακτικότητα, ἡ ὁποία στηρίζεται στὰ ἑξῆς τέσσερα σημεῖα:

α) Ἡ σύλληψη τοῦ ἀνθρώπου μὲ τις σύγχρονες τεχνικὲς εἶναι ἀσεξουαλική, μὲ τὴν ἔννοια ὅτι εἶναι γυμνή ἀπὸ τὴν ἱερότητα, ἀσφάλεια καὶ βεβαιότητα τῆς συζυγικῆς συννευρέσεως. Ὁ ἄνθρωπος πλέον δὲν γεννᾶται φυσιολογικά, ἀλλὰ «κατασκευάζεται» τεχνητά.

β) Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἔμβρυα καὶ τὸ σπέρμα, τὰ ὠάρια πολὺ δύσκολα καταφύχονται. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ συνήθεις πρακτικὲς διευκολύνουν τὴ μαζικὴ προκλητὴ ἐξαγωγή ὠαρίων, ἢ γονιμοποίηση τῶν ὁποίων ὀδηγεῖ στὸ πρόβλημα τῶν πλεοναζόντων καὶ κατεψυγμένων ἐμβρύων.

γ) Τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ γονιμοποίηση γίνεται ἐκτὸς τοῦ μητρικοῦ σώματος καὶ ἀπουσία τῶν γονέων δημιουργεῖ ἀπεριορίστες ἐπιλογές μὴ φυσικῶν καὶ ἠθικῶς ὑποπτῶν γονιμοποιήσεων μὲ ὅσα αὐτὲς συναφῆ προβλήματα συνεπάγονται.

δ) Ἡ ἐξωσωματικὴ γονιμοποίηση δίνει τεράστιες δυνατότητες προεμφυτευτικῆς γενετικῆς ἐπεξεργασίας καὶ παρεμβάσεως μὲ ἀνυπολόγιστες συνέπειες.

38. Ἡ ἀσεξουαλικὴ σύλληψη ἀπογυμνώνει τὴ στιγμὴ τῆς ψυχοσωματικῆς ἀρχῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ἔντονης συζυγικῆς ἀγάπης καὶ ὁλοκληρωτικῆς ψυχοσωματικῆς ἐνώσεώς τους. Ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ ὀρίζει ὁ κάθε ἄνθρωπος νὰ γεννᾶται ἀπὸ ἔκρηξη ἀγάπης καὶ ὄχι μόνον ἀπὸ μηχανικὴ ἔνωση γενετικῶν κυττάρων (γαμετῶν). Τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει «τὸ εἶναι δεδανεισμένον» δὲν ἐναρμονίζεται μὲ τὴν ἀπαίτησή του νὰ προσδιορίζει ὁ ἴδιος τὸν τρόπο τῆς ἀρχῆς τοῦ εἶναι του· νὰ ἀποσπᾷ τὴ δημιουργία τῆς ὑπάρξεώς του ἀπὸ τὴν ἀγαπητικὴ σχέση τῶν γονέων καὶ νὰ τὴ μεθοδεύει σὲ ἰατρικὰ ἐργαστήρια μὲ προσωπικὲς προτιμήσεις καὶ ἐπιλογές.

39. Ἡ ἀμεση συνέπεια τῆς ἐξωσωματικῆς γονιμοποίησης εἶναι ἡ δημιουργία «πλεοναζόντων ἐμβρύων». Ἡ ἔκκλησία ἀρνεῖται τὸν ὄρο αὐτό, γιατί δὲν μπορεῖ νὰ δεχθεῖ ὅτι ὑπάρχουν περισσευούμενοι ἄνθρωποι, τὴν

τύχη τῶν ὁποίων μάλιστα καθορίζουν κάποιοι τρίτοι. Ὁ κάθε ἄνθρωπος –καὶ συνεπῶς τὸ κάθε ἔμβρυο– ἔχει τὴ μοναδικότητα τοῦ προσώπου, τὴν ἱερότητα τῆς ἀνεπανάληπτης εἰκόνας τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς κοινωνίας τῶν ὑπολοίπων μαζί του.

40. Τὰ ἀτυχῶς ἀποκαλούμενα «πλεονάζοντα ἔμβρυα» διατηροῦνται ἐν καταψύξει εἴτε πρὸς μελλοντικὴ χρῆση ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς γονεῖς, εἴτε πρὸς δανεισμό σὲ ἄλλους «γονεῖς», εἴτε γιὰ ἐπιτέλεση ἐπ' αὐτῶν πειραμάτων εἴτε γιὰ νὰ ἀποτελέσουν ἐργαστήρια ὀργανογενέσεως γιὰ τὴν κάλυψη μεταμοσχευτικῶν ἀναγκῶν εἴτε τέλος γιὰ νὰ καταστραφοῦν. Τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ βέβαια ἢ Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ ἐπευλογήσει. Ἐπίσης ἔμβρυα αὐτονομημένα ἀπὸ τὴ διαδικασία τῆς κυοφορίας παραμένουν γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη ἀνθρωπολογία καὶ θεολογία ἀδικαιολόγητα. Κάθε ἔμβρυο ἀποτελεῖ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ποὺ πρέπει νὰ τῆς δοθεῖ ἡ εὐκαιρία τῆς πρὸς Αὐτὸν ὁμοιώσεως.

41. Ἡ κατάψυξη τῶν ἐμβρύων ὁμῶς συνδυάζεται καὶ μὲ ἄλλα ἀξεπέραστα προβλήματα. Γιὰ παράδειγμα, πόσο χρόνο εἶναι θεμιτὸ νὰ διατηροῦνται ἔμβρυα στὴν κατάψυξη καὶ τί θὰ γίνεи στὴν περίπτωση ποὺ λόγῳ διαζυγίου ἢ θανάτου ἢ κάποιας ἄλλης αἰτίας οἱ γονεῖς δὲν τὰ ἀναζητήσουν; Εἶναι καλύτερο αὐτὰ νὰ καταστραφοῦν ἢ νὰ δωρηθοῦν σὲ κάποιο ἄλλο ζευγάρι; καὶ ποιὸς εἶναι ὁ ἀρμόδιος νὰ διαλέξει ἀνάμεσα σὲ δυὸ κακὰ τὸ μὴ χειρόν;

42. Ἡ ἐξωσωματικὴ γονιμοποίηση παρέχει καινοφανεῖς δυνατότητες μὲ ἀπροσδιόριστες ἠθικὲς καὶ κοινωνικὲς συνέπειες. Ἔτσι γιὰ πρώτη φορὰ ἐμφανίζονται στὸ προσκήνιο οἱ ιδέες τῆς δωρεᾶς σπέρματος

και ωαριου, ὅπως ἐπίσης και ἡ προσφυγή στίς ἀναπαρωγωγικές δυνατότητες τρίτης γυναίκας ὡς πρακτικῶς ἐφικτές. Κάτι τέτοιο μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει στὸ φαινόμενο ἐξασθένησης ἢ και ἀμφισβήτησης τῆς σχέσης γονέως-παιδιοῦ ἢ μὴ ἰσοδύναμης σχέσης τῶν δύο γονέων μὲ τὸ παιδί –ἀφοῦ ὁ ἕνας ἐκ τῶν γονέων εἶναι φυσικὸς γονέας και ὁ ἄλλος ἐπέχει θέσιν πατριοῦ ἢ μητριᾶς– ἢ παρεμβολῆς τῆς φέρουσας μητέρας³ στὴν ἱερὴ σχέση τῶν γενετικῶν γονέων μὲ τὸ παιδί, στὴ δημιουργία ἀδελφῶν ἀγνώστων μεταξὺ τους, στὸν κίνδυνο ἀγνώστων αἰμομεικτικῶν σχέσεων κ.ἄ. Κάθε μορφή ἐτερόλογης γονιμοποίησης⁴ στὴν οὐσία προκαλεῖ ὑποβιβασμὸ τῆς ἐννοίας τῆς μητρότητος και τῆς πατρότητος και, ἐπειδὴ παρεμβάλλει τρίτο πρόσωπο στὴν ἱερὴ διαδικασία τῆς ἀνθρώπινης ἀναπαραγωγῆς –και συνεπῶς τοῦ μυστηριοῦ τοῦ γάμου– ἡ Ἐκκλησία δὲν θὰ ἐπρεπε νὰ τὴν υἰοθετήσει.

43. Στὴν περίπτωση κατὰ τὴν ὁποία μόνο ὁ ἕνας ἐκ τῶν συζύγων συμβάλλει βιολογικὰ στὴ γέννηση τοῦ παιδιοῦ, ἡ περίπτωση ὁμοιάζει μὲ αὐτὴ τῆς υἰοθεσίας, ἀλλὰ διαφέρει κατὰ τὸ ὅτι ὁ ἕνας ἐκ τῶν γονέων εἶναι φυσικὸς γονέας και ὁ ἄλλος ἐπέχει θέσιν πατριοῦ ἢ μητριᾶς. Ἀντίθετα, ἡ περίπτωση δανεισμοῦ ἐμβρύου φαίνεται νὰ ὁμοιάζει μὲ αὐτὴ τῆς κλασικῆς υἰοθεσίας.

44. Στίς περιπτώσεις πὸν γιὰ αὔξηση τῶν πιθανοτήτων ἐπιτυχίας ἐπιτελεῖται μεταφορὰ περισσότερων

3. Φέρουσα μητέρα: Ἡ γυναίκα ἢ ὁποία κυοφορεῖ τὸ ἔμβρυο ὅταν ἡ γενετικὴ μητέρα ἔχει πρόβλημα κυοφορίας.

4. Ἐτερόλογη γονιμοποίηση: Ἡ γονιμοποίηση ἢ ὁποία ἐπιτελεῖται μὲ δανεισμὸ σπέρματος, ὡαριου ἢ και ἐμβρύου.

έμβρύων συχνά εμφανίζεται τὸ ἐνδεχόμενο πολλὰ πλὴς κήσης. Ἡ προτεινόμενη στὶς περιπτώσεις αὐτές «ἐπιλεκτικὴ μείωση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐμβρύων» πρὸς ἐπιτυχία τῆς κυφορίας στὴν οὐσία ἀποτελεῖ καταστροφή ζώντων ἐμβρύων ποὺ μὲ κανένα τρόπο ἡ Ἐκκλησία δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ἀποδεχθεῖ.

45. Ἡ ἑτερόλογη γονιμοποίηση ἐνίστε παραλληλίζεται μὲ τὴ μοιχεία, διαφέρει ὅμως ἀπὸ αὐτὴ κατὰ τὸ ὅτι δὲν προϋποθέτει ἐξωσυζυγικὴ ἐρωτικὴ σχέση, πράγμα ποὺ ἀποτελεῖ καὶ τὴν κύρια αἰτία τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς μοιχείας ὡς ἁμαρτίας καὶ ἠθικῆς ἐκτροπῆς. Γιὰ τὸν λόγο αὐτό, ἡ Ἐκκλησία θὰ ἔπρεπε νὰ διατηρήσει μὲν τὶς ἐπιφυλάξεις της ὡς πρὸς τὴν ἑτερόλογη γονιμοποίηση, νὰ ἀποφύγει ὅμως τὴν ἐπιτίμησή της ὡς μοιχείας.

46. Ἡ δυνατότητα κυφορίας ἀπὸ φέρουσα ἢ ὑποκατάστατη μητέρα⁵ μπορεῖ μὲν νὰ ἔχει τὴ θετικὴ της πλευρὰ κατὰ τὸ ὅτι ἐξυτηρεῖται ἔτσι ἐν ἀγάπῃ ἢ κυφορία, ἐπειδὴ ὅμως ὁ ἀναπτυσσόμενος σύνδεσμος μὲ τὸ ἔμβρυο κατὰ τὴν κήση εἶναι οὐσιαστικὸ καὶ ἀναπόσπαστο μέρος ὄχι μόνο τῆς μητρότητος ἀλλὰ καὶ τῆς ἐμβρυϊκῆς ἀνάπτυξης, ἢ μὲν συνέχιση τῆς σχέσεως φέρουσας μητέρας-παιδιοῦ ἀδικεῖ τοὺς γενετικὸς γονεῖς, ἢ δὲ διακοπὴ τῆς ἀδικεῖ καὶ τὴ φέρουσα μητέρα, πρὸ πάντων δὲ ἀδικεῖ τὸ παιδί. Γιὰ τὸν λόγο αὐτό, κυ-

5. Ὑποκατάστατη ἢ φέρουσα μητέρα: Ἡ γυναίκα ἢ ὁποία κυφορεῖ τὸ ἔμβρυο ὅταν ἡ μητέρα ἔχει πρόβλημα κυφορίας. Στὴν περίπτωσι ποὺ τὸ ὄαριο προέρχεται ἀπὸ τὴ μητέρα ἀναφερόμαστε σὲ «φέρουσα μητέρα». Ἄν μαζὶ μὲ τὴ μήτρα της δανεῖζει καὶ τὸ ὄαριο ὁμιλοῦμε γιὰ «ὑποκατάστατη μητέρα».

ρίως όμως έπειδή έτσι διασαλεύεται ή οικογενειακή συνοχή, ή Έκκλησία δυσκολεύεται να έπευλογήσει μιὰ τέτοια έκτροπή από τή φυσιολογική οδό.

47. Η έξωσωματική γονιμοποίηση δίνει τή δυνατότητα τεκνοποίησης και στίς άγαμες μητέρες. Το γεγονός όμως αυτό πρέπει να απορριφθεί διότι άφ' ένός μόν έξυπνοει γέννηση έκτός γάμου, άφ' έτέρου δέ άδικει το παιδι κατά το ότι προγραμματίζει τή δίχως πατέρα ανάπτυξη του.

Στήν ίδια κατηγορία και λογική θα μπορούσε κανείς να εντάξει και τις περιπτώσεις γονιμοποίησης με σπέρμα άποθανόντος συζύγου ή κνοφορίας κατεψυγμένου έμβρύου μετά τον θάνατο του συζύγου.

48. Άνάλογα ισχύουν και για τήν τεκνοποίηση υπερέλικων μητέρων. Οί συλλήψεις τέτοιου τύπου έπικεντρώνονται στή φίλαυτη έπιθυμία τής μητέρας να αποκτήσει παιδι, οί προϋποθέσεις συμπαραστάσεως στήν ανάπτυξη του όποιου από τήν ίδια τή φύση είναι περιορισμένες. Το παιδι αυτό θα προσφέρει μόν τή χαρά τής γεννήσεώς του στους γονείς του, το ίδιο όμως θα έχει πολυ περιορισμένες πιθανότητες να απολαύσει τή φυσική παρουσία και καμμία τή νεανική άκμή των γονέων του. Οί ίδιοι οί φυσικοί νόμοι προσδιορίζουν τις παραμέτρους ανάπτυξης ένός ανθρώπου. Η τεκνοποίηση υπερέλικων μητέρων άποτελει έγωιστικό μυωπικό θέλημα και άδικει το νεογέννητο παιδι.

49. Η παρεμβατική γονιμοποίηση δίνει δυνατότητα τεκνοποίησης και σε ζεύγη όμοφυλοφίλων. Η Έκκλησία θα πρέπει με κάθε τρόπο να άντιταχθεί σε κάτι τέτοιο, διότι άποτελει όχι άπλως φυσική άνωμαλία αλλά ήθικη διαστροφή με βέβαιες καταστροφικές ψυχολο-

γικές συνέπειες στο παιδί και άνυπολόγιστες στην κοινωνία.

50. Μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἐξωσωματικῆς γονιμοποίησης συνδέεται καὶ ὁ προεμφυτευτικὸς ἔλεγχος. Ὅταν ὁ προεμφυτευτικὸς ἔλεγχος συνεπάγεται θεραπευτικὴ ἢ προληπτικὴ ἐπέμβαση καὶ στὴ συνέχεια ἐμφύτευση, εἶναι συμβατὸς μὲ τὴν κλασικὴ ἰατρικὴ ἀντίληψη. Οἱ περιπτώσεις ὁμως αὐτὲς ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶναι ἐλάχιστες, ἀφ' ἑτέρου δὲ δὲν εἶναι ἄμοιρες ὄλων τῶν ὑπόλοιπων συνεπειῶν τῆς ἐξωσωματικῆς γονιμοποίησης. Μάλιστα ὅταν οἱ ἐξετάσεις εἶναι θετικές –δηλαδή διαγνωσθεῖ γενετικὴ πάθηση– σχεδὸν πάντοτε ὁδηγεῖ σὲ διακοπὴ τῆς κηύσεως.

Ἐπὶ πλέον ὁ ἔλεγχος αὐτὸς θὰ μποροῦσε νὰ ὁδηγήσει σὲ κάποια ἐπιλογή χαρακτηριστικῶν (φύλου, χρώματος κόμης ἢ ὀφθαλμῶν κ.λπ.) ἢ ἀκόμη καὶ σὲ καταστροφή ἐμβρύων μὲ ἀνεπιθύμητα χαρακτηριστικὰ καὶ συνεπῶς νὰ ὑπηρετήσῃ μιὰ εὐγονικὴ ἀντίληψη ζωῆς.

Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοῦς, ἐνῶ ὁ προεμφυτευτικὸς ἔλεγχος ἀποτελεῖ σύγχρονη διαγνωστικὴ μέθοδος ποὺ ὑπόσχεται πολλὰ, ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ διατηρήσῃ τὶς σαφεῖς ἐπιφυλάξεις της.

51. Ἡ κλωνοποιητικὴ ἀναπαραγωγὴ καταργεῖ τὴ φυσιολογικὴ διαδικασία τῆς σύλληψης, στὴν οὐσία ὑποβιβάζει τὸ ἀνδρικό φύλο –ἀφοῦ καταργεῖ τὴ συμμετοχὴ καὶ τὸν ρόλο του στὴν ἀναπαραγωγὴ– τραυματίζει τὴ συμμετοχὴ τῆς μητέρας –ἀφοῦ δὲν συνεισφέρει τὸ γενετικὸ ὕλικό της– διαταράσσει τὴν ἰσορροπία τῶν φύλων, ὑπὸ προϋποθέσεις προσβάλλει τὴν ἰερότητα τοῦ προσώπου καὶ ἀποτελεῖ περισσότερο ὕβριον παρὰ ἐπίτευγμα.

52. Ἡ μικρογονιμοποίηση ἀποτελεῖ μὲν μέθοδο πού βελτιώνει τὰ ἀποτελέσματα τῆς τεχνητῆς παρέμβασης στὴν ἀναπαραγωγή, ἀλλὰ περιορίζει ἔτι περισσότερο τὸν ρόλο τῆς φυσιολογικῆς ἐπιλογῆς – πού πολλές φορές μάλιστα λειτουργεῖ προστατευτικά– ἀφοῦ ἡ γονιμοποίηση τοῦ ὠαρίου δὲν γίνεται μέσα σὲ περιβάλλον σπέρματος μὲ πολλά σπερματοζώαρια, ἀλλὰ μὲ ἓνα προεπιλεγμένο σπερματοζώαριο.

Τὸ γεγονός ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀδυνατοῦμε νὰ διαγνώσουμε ἐκ τῶν προτέρων τυχὸν γενετικὲς ἀνωμαλίες στὰ σπερματοζώαρια – ἡ ἐπιλογή τῶν ὁποίων γίνεται μὲ βιολογικὰ μόνο κριτήρια– ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ὑποκατάσταση τῆς φύσεως στὴν εὐθύνη δημιουργίας γενετικῶς παθολογικῶν ἐμβρύων, πράγμα πού ἀποτελεῖ ἓναν ἐπὶ πλέον λόγο ἠθικῆς ἐπιφυλακτικότητος στὴ μικρογονιμοποίηση.

53. Ὅλες αὐτὲς οἱ πρακτικὲς, ἂν δὲν εἶναι πάντοτε σαφῶς εὐγονικὲς στὴν ἔκφρασή τους, εἶναι εὐγονικὲς στὴν ἀντίληψή τους. Δὲν καταφέρνουν νὰ ἀποτρέψουν τὴν ἐμφάνιση τῆς ἀναπηρίας, ἀλλὰ συνήθως ἐξαφανίζουν τὸν ἀνάπηρο. Ὅσο δὲν ξεχωρίζει ἡ πάθηση ἀπὸ τὸν πάσχοντα, ὁ μόνος τρόπος ἀντιμετώπισής της φαίνεται νὰ εἶναι ὁ θάνατος τοῦ πάσχοντος στὴν πιὸ ἀδύναμη, ἰερὴ καὶ εὐαίσθητη φάση καὶ ἔκφραση τῆς ζωῆς του. Ἡ καταστροφή τοῦ παθολογικοῦ ἐμβρύου ἐμφανίζεται ὡς ἡ προτεινόμενη «θεραπεία».

54. Ἡ ἐξαγωγή τῆς συνένωσης τῶν γαμετῶν⁶, δηλαδὴ τῆς σύλληψης, ἔξω ἀπὸ τὸ μητρικὸ σῶμα, ἀνοίγει

6. Γαμέτες: Τὰ γενετικὰ κύτταρα, τὸ σπερματοζώαριο γιὰ τὸν ἄνδρα καὶ τὸ ὠάριο γιὰ τὴ γυναίκα.

τεράστιες δυνατότητες γενετικῶν παρεμβάσεων πὺν μποροῦν νὰ ἀλλοιώσουν ἀνεπανόρθωτα τὸ ἀνθρώπινο εἶδος καὶ σὲ βιολογικὴ βάση καὶ σὲ κοινωνικὴ ἔκφραση καὶ οἱ ὅποῖες εἶναι σὲ ἐπικίνδυνο βαθμὸ ἀνεξέλεγκτες. Ὁ συνδυασμὸς ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀδυναμίας ἐπιβολῆς μηχανισμῶν ἐλέγχου ἀφ' ἑτέρου δὲ μεγάλων δυνατοτήτων γενετικῆς παρέμβασης μπορεῖ νὰ ἀποδειχθεῖ καταστροφικὸς.

I. Ὁ ρόλος τῆς τεχνολογίας

55. Χωρὶς ἀμφιβολία, ἡ σύγχρονη τεχνολογία ἔχει συμβάλει ἀνυπολόγιστα στὴν ἔρευνα τῆς ὑγείας καὶ ὑπόσχεται ἀκόμη περισσότερα. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἀποτελεῖ ἰδιαίτερη εὐλογία τοῦ Θεοῦ στὴν ἐποχὴ μας. Παρὰ ταῦτα, ἡ ἀλόγιστη χρῆση τῆς ἀπειλεῖ μὲ ἀποϊεροποίηση τὸν ἄνθρωπο καὶ ἐγκυμονεῖ τὸν κίνδυνο τῆς θεωρήσεώς του ὡς μηχανῆς μὲ ἀνταλλακτικὰ καὶ ἐξαρτήματα.

56. Ὁ ἄνθρωπος, ἂν δὲν προσέξει, δὲν κατευθύνει μόνον ἀλλὰ καὶ κατευθύνεται ἀπὸ τὴν τεχνολογία. Γοητεύεται ἀπὸ τὰ ἐπιτεύγματά της καὶ ὑποδουλώνεται σ' αὐτά. Ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ καὶ τεχνολογικὴ πρόοδο, πὺν ἀποβλέπει στὴν ἐπέκταση τῆς κυριαρχίας του στὴ φύση, μπορεῖ νὰ ἀφανίσει τὴ δική του ἐλευθερία.

57. Στὸ μέτρο πὺν ἡ χρῆση τῆς τεχνολογίας καὶ ἀνθρώπινης παρέμβασης ὄχι μόνον δὲν παραβιάζει τὴν ἱερότητα τοῦ γεγονότος τῆς ἀνθρώπινης γονιμοποίησης, ἀλλ' ἀπεναντίας τὴν ὑποβοηθεῖ, εἶναι ὄχι μόνον ἐπιτρεπτὴ ἀλλὰ θεάρεστη καὶ ἐπιθυμητή. Ὅταν ὁμως

ἐπιβάλλει παρὰ φύσιν ἐπιλογές, διασαλεύει τὴν οἰκογενειακὴ τάξιν καὶ συνοχήν, διαταράσσει τὴ συνεργασία πνευματικοῦ καὶ φυσικοῦ νόμου καὶ ὑποκαθιστᾷ τὸν Θεό, ἡ τεχνολογικὴ πρόοδος δὲν ἀποτελεῖ ἐπιτυχία. Ἐπιτυχία δὲν εἶναι μόνον ἡ ἰδιοφυῆς ἀνακάλυψη μιᾶς νέας ἐπαναστατικῆς τεχνικῆς, μέσα στὰ τεράστια πραγματικὰ ὄρια τῆς γενετικῆς μηχανικῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀποτελεσματικὴ ἀντιμετώπιση τῶν πολλαπλῶν προβλημάτων (γενετικῶν, ψυχολογικῶν, κοινωνικῶν, ἠθικῶν, οἰκονομικῶν, νομικῶν κ.λπ.) ποὺ προκαλεῖ μιὰ ἀλόγιστη ἐφαρμογὴ, ἰδιαίτερα στὸν χῶρο τῆς παρεμβατικῆς γονιμοποίησης.

58. Ἡ Ἐκκλησία δὲν φοβᾶται τὴν ἀλλαγὴ οὔτε ἀντιστέκεται στὸ καινούργιο καὶ τὴν ἀνακάλυψη, ἀλλὰ ἀρνεῖται μὲ κάθε τρόπο ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἀσέβεια ἐπὶ τῆς δημιουργίας καὶ τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴ βεβήλωση τοῦ ἱεροῦ τῆς οἰκογένειας. Ἡ γονιμοποίηση ἀποτελεῖ τὸ ἱερὸ βῆμα τῆς ζωῆς, ἡ εἴσοδος στὸ ὁποῖο ἀπαιτεῖ σεβασμὸ καὶ φόβο Θεοῦ.

ΙΑ. Οἰκονομικὰ συμφέροντα, ψυχολογικὲς συνέπειες

59. Οἱ νέες τεχνικὲς ὑποβοηθούμενης ἀναπαραγωγῆς συχνὰ νοθεύουν τὴν ἀγνὴ ἐπιθυμία τῶν γονέων νὰ ἀποκτήσουν τέκνα μὲ ἀνεξέλεγκτα οἰκονομικὰ συμφέροντα ἰατρῶν, κλινικῶν καὶ ἑταιρειῶν (π.χ. τὸ ὑψηλὸ κόστος τῶν γοναδοτροπινῶν⁷ ἐνδεχομένως νὰ ἀποτελεῖ

7. Γοναδοτροπίνες: Οἱ ὁρμόνες ποὺ χορηγοῦνται γιὰ τὴν πρόκληση τῆς ὠοθυλακιορρηξίας.

ένα βασικό λόγο για τὸν ὁποῖο ἀντὶ νὰ γίνεταὶ συλλογὴ ὠαρίου κατὰ τὸν φυσικὸ κύκλο προτιμᾶται ἡ προκλητὴ ὠορρηξία μὲ τὴ χορήγησιν ὁρμονῶν). Γιὰ τὸν λόγο αὐτό, καλὸ θὰ ἦταν ἡ προσφυγὴ στὶς τεχνικὲς αὐτὲς νὰ μὴ γίνεταὶ βεβιασμένα ἢ ὑπὸ τὴν ἐπήρεια ψυχολογικῶν πιέσεων προερχομένων ἀπὸ πρόσωπα ποὺ πιθανὸν νὰ ἔχουν ἀνάλογα συμφέροντα.

60. Ἐκτὸς τούτου, ἡ μετάβασις ἀπὸ τὴν ἰδέα τῆς δωρεᾶς στὴν πρακτικὴ τῆς ἀγοραπωλησίας, ποὺ εἶναι πλέον τόσο εὐκόλη καὶ οὐσιαστικὰ ἀνεξέλεγκτη, κυφορεῖ τὸν κίνδυνον τοῦ ἐκφυλισμοῦ τῆς ἱερότητος τῆς ἀναπαραγωγῆς σὲ πράξιν οἰκονομικῆς συναλλαγῆς καὶ τῆς ἀγάπης σὲ συμβόλαιον.

61. Οἱ μέθοδοι ὑποβοηθούμενης ἀναπαραγωγῆς ἐφαρμόσθησαν χωρὶς φυσικὰ νὰ μπορέσουμε ἐκ τῶν προτέρων νὰ γνωρίζουμε τὰ τυχόν ψυχολογικὰ προβλήματα τῶν ἔτσι συλλαμβανόμενων ἐμβρύων. Ἐλαβαν ὑπ' ὄψιν τὴν ψυχολογικὴ ἀπαίτησις καὶ ἀνάγκη τῶν γονέων καὶ ὄχι τὸν ἐνδεχομένως ἀρνητικὸ ἀπόηχο στὸν ψυχισμό τῶν τέκνων. Κάτι τέτοιο ἀποτελεῖ ὑποβιβασμὸ τῆς ἀξίας τῆς ζωῆς τοῦ ἐμβρύου. Τὰ ὀρφανά, τὰ παιδιὰ ποὺ υἰοθετοῦνται, τὰ τέκνα διαζευγμένων γονέων συνήθως ἐμφανίζουν προβλήματα προσαρμογῆς καὶ ψυχολογικῆς ἰσορροπίας καὶ ἁρμονίας. Ἡ πιθανότητα οἱ ποικίλες ἐφαρμογὲς τῆς ἐξωσωματικῆς γονιμοποίησης, κυρίως ὅταν περιλαμβάνουν παραμέτρους ἑτερόλογης διαδικασίας ἢ δανεισμοῦ, νὰ δημιουργοῦν ἀνθρώπους μὲ συγγενεῖς ἢ ἐγγενεῖς ψυχικὲς ἀστάθειες καὶ παθήσεις ἀποτελεῖ ἄλλον ἓνα δυσμενῆ παράγοντα στὴν ἀνεπιφύλακτῃ ἀποδοχῇ τῆς ἐξωσωματικῆς γονιμοποίησης.

62. Ένα συναφές ερώτημα είναι το τί ψυχολογική επίδραση μπορεί να έχει το γεγονός ότι, με την πρόοδο της γενετικής τεχνολογίας, τα παιδιά θα μπορούν πλέον να γνωρίζουν τη μέθοδο της σύλληψής τους ή και το εάν προέρχονται από δωρεά σπέρματος ή ωαρίου. Το ένδεχόμενο ένα τέτοιο παιδί να αντιμετωπίσει σοβαρή κρίση ταυτοποίησης και έν συνεχεία κοινωνικοποίησης είναι ιδιαίτερα σοβαρό, κυρίως στις περιπτώσεις που πληροφορείται ότι δεν είναι φορέας των γενετικών χαρακτηριστικών των γονέων του και αγνοεί τους γενετικούς γονείς του ή αντιλαμβάνεται ότι ο βαθμός συγγένειας με τους δύο γονείς του είναι διαφορετικός ή ότι έχει δύο ή και τρεις ένδεχόμενως μητέρες κ.ο.κ. Τα προβλήματα αυτής της μορφής αποκτούν ιδιαίτερη ένταση στην περίπτωση που έχει επέλθει ρήξη στην ένότητα της οίκογένειας και ύφίστανται νομικές εκκρεμότητες.

63. Αντίστοιχα προβλήματα ψυχολογικού χαρακτήρος μπορούν να εμφανισθούν και στους γονείς, ιδίως στις περιπτώσεις έτερόλογων γονιμοποιήσεων, άμφισβητούμενων συγγενικών δικαιωμάτων και σχέσεων ή άποτυχίας των μεθόδων τεχνητής αναπαραγωγής και άπότομης άπόσβεσης των κορυφούμενων έλπίδων και προσδοκιών τους.

ΙΒ. Νομικό πλαίσιο

64. Γενικά, ή σύγχρονη νομική αντίληψη επιδιώκει να έναρμονίσει έξισορροπητικά τις κοινές παραδεδομένες άρχές σε μιά χώρα με τα άτομικά ανθρώπινα δικαιώματα. Πρόσφατα ψηφίσθηκε στην πατρίδα μας

έννας νόμος (Ν. 3089/2002) για την «ιατρική υποβοήθηση στην ανθρώπινη αναπαραγωγή» και δεύτερος, ό οποίος ρυθμίζει πρακτικές λεπτομέρειες (λειτουργία Κέντρων Ύποβοηθούμενης Αναπαραγωγής, Τράπεζες γαμετών και έμβρύων κ.λπ.). Το πνεύμα του πρώτου νόμου –πoù στην ουσία δεσμεύει και τόν επόμενο– όμολογεΐται από τούς έμπνευστές του ως τò πλέον «προοδευτικό» στην Εύρώπη. Ό νόμος άποφεύγει συστηματικά και πείσμονα νά όνομάσει τò έμβρυο με τò όνομά του (προτιμώνται όροι όπως «γεννητικό ύλικό» και «γονιμοποιημένο ώάριο» που προφανώς είναι άσαφείς, άνακριβείς, άσεβείς και έσφαλμένοι), δέν κάνει αναφορά στα δικαιώματα και τò συμφέρον του παιδιοϋ, δέχεται την έτερόλογη γονιμοποίηση στις ποικίλες μορφές της, υίοθετεί την τεκνοποίηση άγαμων γυναικών και μόνιμων συντρόφων, και αύτη με σπέρμα άποθανόντος συζύγου, εισάγει την πρακτική τής παρένθετης μητρότητας, έπιτρέπει τόν πειραματισμό έπι τών έμβρύων και, παρὰ τίς δημόσια έκπεφρασμένες έπιφυλάξεις και αντίρρήσεις τής Έκκλησίας, στην ουσία ύποβαθμίζει τόν θεσμό του γάμου, άποδυναμώνει τούς οικογενειακούς δεσμούς και άλλιοώνει τόν χαρακτήρα τής οικογενειακής ήθικης.

65. Έπειδή στην ύποβοηθούμενη αναπαραγωγή ή κύρια πηγή συγκρούσεως συμφερόντων βρίσκεται μεταξϋ γονέων και έμβρύων, τὰ δέ έμβρυα άδυνατοϋν νά ύποστηρίξουν τὰ δικαιώματά τους ή νά εκφράσουν τή βούλησή τους, ή πιθανότητα νομιμοποιήσεως άδικιών είναι τέτοια ώστε έπιβάλλει στην Έκκλησία συγκράτηση και έπιφυλακτικότητα.

66. Παράλληλα, ή άδυναμία νά προβλεφθει έπακριβώς νομικά τò κληρονομικό status και ή βιολογική

προοπτική τῶν ἐμβρύων σὲ περίπτωση θανάτου τῶν γονέων πρὸ τῆς ἐμφυτεύσεως ἢ ἡ δυσκολία προσδιορισμοῦ ἀρμοδιότητος καὶ δικαιωμάτων ἐπὶ κατεψυγμένων ἐμβρύων σὲ περίπτωση διαζυγίου ἀποτελοῦν ἓνα δείκτη τῆς περιπλοκότητος καὶ τῆς δυσκολίας τῶν προκλήτων προβλημάτων, τὰ ὅποια τελικὰ αἴρονται μόνο μὲ τὴν καταστροφή τῶν ἐμβρύων, πράγμα πὸ φυσικὰ εἶναι ἀπαράδεκτο.

67. Εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητη ἡ θέσπιση ἑνὸς συγκεκριμένου νομοθετικοῦ πλαισίου πὸ νὰ διευκολύνει καὶ προστατεύει τὴν ἐφαρμογὴ βασικῶν μορφῶν παρεμβατικῆς γονιμοποίησης μὲ βάση ὅμως τὶς ἀρχές τῆς βιοηθικῆς καὶ δεοντολογίας. Στὸ θέμα αὐτὸ ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι καίριος καὶ οὐσιαστικός. Γι' αὐτὸ καὶ πρέπει τὸ ἤδη ἐπεξεργασμένο κείμενο συγκεκριμένων νομοθετικῶν ρυθμίσεων καὶ προτάσεων τῆς σὲ κάθε εὐκαιρία νὰ τὸ προβάλλει, δεδομένου μάλιστα ὅτι οἱ προτάσεις τῆς δὲν ἀποτελοῦν θεωρητικὸ καὶ ἐξωπραγματικὸ λόγο, ἀλλὰ σχεδὸν ὅλες μερικῶς ἢ καὶ καθ' ὅλοκληρίαν ἐφαρμόζονται στὶς περισσότερες χώρες τῆς Εὐρώπης.

III. Πνευματικὴ θεώρηση

68. Ἡ Ἐκκλησία δέχεται καὶ τὸν πόνο καὶ τὴν ἀσθένεια καὶ τὴν ἀναπηρία, μέσα στὸ πλαίσιο τῆς πώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ταυτόχρονα ὅμως σέβεται καὶ τὴν ἱατρική. Ἐνῶ ἐπευλογεῖ κάθε ἠθικῶς ἀποδεκτὴ ἀνθρώπινη ἱατρικὴ προσπάθεια γιὰ ἀποκατάστασή τους, τὴν τελικὴ ἔκβαση σὲ κάθε μία περίπτωση τὴν ἐμπιστεύεται στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ κάθε πρόσωπο ξεχωριστά. Ἡ ἐπιτομὴ τοῦ φρονήματός της ἐπὶ τοῦ θέματος

βρίσκεται στο 38ο κεφάλαιο του βιβλίου Σοφία Σειράχ: «*Τέκνον ἐν ἀρρωσθήματί σου μὴ παρὰβλεπε (τοὺς ἰατροὺς καὶ τὰ φάρμακα), ἀλλ' εὗξαι Κυρίῳ καὶ αὐτὸς ἰάσεται σε*» (στ. 9). Ὅλα τὰ ἀντιμετωπίζει μὲ ὑπομονή, ταπεινωση καὶ πίστη. Τὶς δοκιμασίες δὲν τὶς ἀποσυνδέει ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὶς βλέπει ὡς ἀφορμὲς σωτηρίας, ὡς εὐκαιρίες ἐξαγιασμοῦ.

69. Ἡ Ἐκκλησία τὰ θέματα τῆς βιοθητικῆς, καὶ συνεπῶς καὶ τῆς ὑποβοηθούμενης ἀναπαραγωγῆς, δὲν τὰ κλείνει μὲ συγκεκριμένους ἀφορισμούς, ἀλλὰ στὴν οὐσία τὰ ἀφήνει ἀνοιχτά, δίνοντας ὅμως παράλληλα τὴν κατεύθυνση καὶ περιγράφοντας τὸ ἦθος προσέγγισής τους. Αὐτὸ ποὺ προσφέρει δὲν εἶναι ὁ γενικευμένος προσδιορισμὸς τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἡ δυνατότητα ὁ καθένας μας νὰ τὸ ἀναγνωρίσει ὁ ἴδιος στὴ ζωὴ του.

70. Ἐπίσης, τὴ γέννηση τοῦ κάθε ἀνθρώπου τὴ βλέπει ἐνταγμένη μέσα στὸ πλαίσιο τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ μυστήριο τῆς ἀνθρώπινης ἀρχῆς τὸ ἀντιλαμβάνεται νὰ ἐπιτελεῖται μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα μιᾶς μονογαμικῆς, ἑτεροφυλικῆς, εὐλογημένης ἀπὸ τὸ μυστήριο τοῦ γάμου συνεύρεσης, μιᾶς ἔνωσης «*εἰς σάρκα μίαν*» (Ἐφεσ. ε' 31). Σύλληψη ποὺ ἐπιτελεῖται σὲ ἐργαστήριο ἄλλο ἀπὸ αὐτὸ τοῦ μητρικοῦ σώματος καὶ μὲ διεργασία διαφορετικὴ ἀπὸ τὴ συζυγικὴ συνουσία ὅπωςδήποτε χάνει ἀπὸ τὸ μυστηριακὸ τῆς ἔνδυμα.

ΙΑ. Ἡ ἀντιπρόταση τῆς Ἐκκλησίας

71. Ἡ καταξίωση τοῦ ἀνθρώπου δὲν πραγματοποιεῖται μόνο μὲ τὴν τεκνογονία ἀλλὰ καὶ χωρὶς αὐτή. Ἡ

Ἐκκλησία εὐλογεῖ τὴν τεκνοποίηση, ταυτόχρονα ὁμως βλέπει καὶ τὸν γάμο δίχως παιδιὰ ὡς πλήρη. Ἡ βιολογικὴ στειρότητα μπορεῖ νὰ καταστῆ ἀφορμὴ πλούσιας πνευματικῆς γονιμότητος γιὰ τοὺς συζύγους, ἂν μὲ ταπείνωση δεχθοῦν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ στὴ ζωὴ τους. Ἀντίθετα, ὅταν ἡ ἐπιθυμία ἀπόκτησης παιδιῶν γίνεται ἀνυποχώρητο θέλημα, φανερῶνει πνευματικὴ ἀνωριμότητα.

72. Ἐπὶ πλέον, ἡ Ἐκκλησία θὰ ἔπρεπε νὰ ἀσκήσει τὴν ἐπιρροή της ὥστε καὶ οἱ ἐσφαλμένες κοινωνικὲς ἀντιλήψεις περὶ τῆς στειρότητος νὰ ἐξαλειφθοῦν καὶ οἱ ἀδιάκριτες πιέσεις τοῦ περιβάλλοντος πρὸς τὰ ὑπογόνιμα ζευγάρια κατὰ τὸ δυνατόν νὰ περιορισθοῦν, κυρίως ὁμως οἱ ἴδιοι οἱ σύζυγοι πού ἀντιμετωπίζουν τὸ πρόβλημα νὰ ἀντιληφθοῦν ὅτι μιὰ ἀνεπάρκεια σὲ ἓναν τομέα τῆς ζωῆς – ὅσο ζωτικὸς κι ἂν εἶναι αὐτός – συνήθως συνοδεύεται ἀπὸ ἓνα πλῆθος δυνατοτήτων σὲ ἄλλους πού περιμένουν τὴν ἐκπλήρωσή τους. Ἡ εὐτυχία καὶ ὁ προορισμὸς μας δὲν ἐκπληρώνονται μὲ τὸν βιασμὸ τῆς φύσης ἢ τὴν ἐμμονὴ στὰ θελήματά μας ἀλλὰ μὲ τὴν ἀξιοποίηση τῶν δυνατοτήτων μας.

73. Τὸ πρόβλημα τῆς ὑπογονιμότητος κάποιων συζύγων θὰ μποροῦσε κάλλιστα νὰ ἀντιμετωπισθεῖ μὲ τὴ λύση τῆς υἰοθεσίας. Ἡ Ἐκκλησία θὰ ἔπρεπε μὲ κάθε τρόπο νὰ ἀντιπροτείνει τὴν ἐξυγίανση, προώθηση καὶ διευκόλυνση τοῦ θεσμοῦ τῆς υἰοθεσίας. Μὲ τὸν τρόπο αὐτό, καὶ τὰ ὑπάρχοντα δράματα κάπως ἐπουλώνονται καὶ ὁ κίνδυνος μιᾶς ἀνεπιτυχοῦς κυοφορίας περιορίζεται καὶ τὸ ἀνθρώπινο θέλημα στὴ λογικὴ τῆς ἀγάπης ὑποτάσσεται.

74. Μιὰ ἰδέα πού χρήζει περαιτέρω ἐπεξεργασίας, θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι, σὲ περιπτώσεις γενετικὰ ἀνίκα-

νων συζύγων, ἀντὶ τῆς υἰοθεσίας, νὰ προτείνεται ἡ υἰοθεσία καὶ κνοφορία «πλεοναζόντων ἐμβρύων», ἀγνώστου στοὺς γονεῖς προελεύσεως. Μὲ τὸν τρόπο αὐτό, καὶ κάποια ἔμβρυα περισώζονται καὶ ἡ μητέρα ζεῖ τὸν σύνδεσμο τῆς ἐγκυμοσύνης μὲ τὸ παιδί καὶ τὸ παιδί πὺν θὰ προκύψει θὰ ἔχει τὸ αἶσθημα ὅτι εἶναι περισσότερο συγγενὲς πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ λιγότερο καρπὸς υἰοθεσίας. Τὸ ἐνδεχόμενο ἐνὸς προβλήματος προκύπτει ἀπὸ τὴ συγκεχυμένη βιολογικὴ ταυτότητα τοῦ παιδιοῦ, πράγμα πὺν δὲν ἰσχύει στὶς περιπτώσεις τῆς κλασικῆς υἰοθεσίας.

ΙΕ. Ποιμαντικὲς κατευθύνσεις

75. Ἐπειδὴ στὰ θέματα τῶν σύγχρονων ἀναπαραγωγικῶν τεχνολογιῶν οἱ περισσότεροι πιστοὶ ἀλλὰ καὶ ἐξομολόγοι ἀγνοοῦν τὶς πολὺ σημαντικὲς λεπτομέρειες, εἶναι ἀναγκαῖα μιὰ ἐνημέρωση σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα. Ἡ γνώση τῶν τρόπων μὲ τοὺς ὁποίους διενεργεῖται ἡ ὑποβοηθούμενη τεκνοποιία, ὅπως καὶ οἱ βασικὲς θέσεις τῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντί της, διευκολύνουν σημαντικὰ τὴν ὑπεύθυνη τοποθέτηση τῶν ἐνδιαφερομένων στὰ θέματα αὐτά.

76. Ἡ Ἐκκλησία δὲν μπορεῖ κατ' ἀρχὴν νὰ συστήσει τὴν προσφυγὴ στὴν ὑποβοηθούμενη ἀναπαραγωγή γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τῆς ἀτεκνίας. Οὐτε πάλι ρόλος της εἶναι νὰ ἐγκρίνει ἀποφάσεις. Μπορεῖ ὅμως καὶ ὀφείλει νὰ ἀντιμετωπίσει τὸ θέμα, ἐφόσον ἀποτελεῖ πλέον μιὰ πραγματικότητα πὺν δημιουργήθηκε ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ θέληση ἢ τὴν ἐπιθυμία της, ἐπὶ τῇ βάσει ὅχι ἀσφαλῶς τῆς θεολογικῆς ἀκριβεί-

ας αλλά της πνευματικής οικονομίας. Σύμφωνα με τὰ παραπάνω, ὅταν τῆς ζητηθεῖ, πρέπει νὰ δώσει τὴν κατεύθυνση τοῦ φρονήματός της με σαφήνεια καὶ ἐλευθερία.

77. Μὲ δεδομένα ὅλα αὐτὰ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ σημερινοὶ γονεῖς βρίσκονται κάτω ἀπὸ ἔντονη πίεση, ἐνώπιον μεγάλης πρόκλησης καὶ με περιορισμένες ἀντοχὲς καὶ ἀποθέματα πίστεως καὶ ἐσωτερικῆς δυνάμεως, ἡ Ἐκκλησία θὰ μπορούσε νὰ ἀκολουθεῖ τὰ ἐξῆς βήματα στὴ διαποίμανση τῶν πιστῶν:

α) Νὰ καταστήσει ἐμφανῆ καὶ ἔμπρακτη τὴν κατανόηση καὶ ἀγάπη της. Ὁ λόγος της νὰ εἶναι μεστὸς πνεύματος καὶ ἀληθείας ἀλλὰ καὶ συμπαθῆς καὶ φιλόανθρωπος.

β) Νὰ ἐκφράσει τὴν τεράστια σημασία πὺν σὲ ὅλα αὐτὰ ἔχει ἡ ἀνάγκη νὰ διατηρηθεῖ ἡ ἱερότητα τοῦ γάμου, νὰ ὑπάρχει δηλαδὴ χῶρος γιὰ τὴν ἐνέργεια τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Συνήθως οἱ δοκιμασίες καὶ οἱ στερήσεις ἀποτελοῦν μοναδικὲς εὐκαιρίες ἐπιβεβαιώσεως τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ στὴ ζωὴ μας.

γ) Νὰ γίνεται ἐνημέρωση τοῦ τί ἀκριβῶς περιλαμβάνουν οἱ ἐν λόγω μέθοδοι καὶ νὰ ἐντοπίζονται τὰ σημεῖα πὺν καταδεικνύουν τὰ ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ προβλήματα πὺν συνήθως δημιουργοῦν.

δ) Νὰ καθίσταται σαφὲς ὅτι κατόπιν ὄλων αὐτῶν (μὴ φυσιολογική, ἀ-σεξουαλική σύλληψη, πλεονάζοντα ἔμβρυα, δυνατότητες παρεκτροπῶν, δυνατότητες προεμφυτευτικῆς γενετικῆς παρέμβασης καὶ τροποποίησης κ.λπ.), ἡ Ἐκκλησία δυσκολεύεται νὰ ἐπευλογῆσει αὐτὴ τὴν πρακτικὴ καὶ νὰ υἰοθετήσῃ ὁδοὺς ξένες πρὸς τὸ πνεῦμα της.

ε) Για περιπτώσεις πού ή τεκνοποίηση διασαλεύει τή φυσιολογική οικογενειακή τάξη (Άγαμες μητέρες, γονιμοποίηση με σπέρμα άποθανόντος συζύγου, τεκνοποίηση ύπερήλικων μητέρων, έτερόλογη γονιμοποίηση, δανεισμός μήτρας κ.λπ.) νά γίνει πλέον σαφές ότι κάτι τέτοιο δέν βρρίσκει σύμφωνη τήν Έκκλησία.

στ) Έάν πρόκειται για γονεΐς πού για ποικίλους και ειδικούς λόγους άδυνατοϋν νά συμμορφωθοϋν, άς προτείνεται ένθέρμως ή ιδέα τής υίοθεσίας ή, άν και αυτό δέν εΐναι έφικτό, άς γίνεται δεκτό κατ' οικονομίαν ή γονιμοποίηση νά έπιτυγχάνεται με τεχνικές, οί όποιες όμως δέν δημιουργοϋν πλεονάζοντα έμβρυα, οϋτε περιλαμβάνουν οίασδήποτε μορφής δανεισμούς ή άφήγουν περιθώρια για καταστροφή έμβρύων. Έτσι έπί παραδείγματι ή Έκκλησία θά μπορούσε νά δεχθεί κατ' οικονομίαν τήν όμόλογη σπερματέγχυση, τοϋ ζευγαριοϋ θεωρούμενου ως ένιαίας μονάδος πού νοσεΐ και με τó δεδομένο ότι άμφότεροι οί σύζυγοι συμφωνοϋν, ή όλη δέ διαδικασία εΐναι ένταγμένη στο πνεϋμα τών όσων προαναφέρθηκαν. Θά μπορούσε έπίσης νά δεχθεί τήν ύποβοήθηση στην άναπαραγωγή με γαμέτες μόνο τών γονέων, έμφύτευση στη μήτρα τής μητέρας και γονιμοποίηση τόσων έμβρύων όσα και θά έμφυτευθοϋν.

78. Οί πνευματικοί θά πρέπει νά διαδώσουν με ταπεινώση και πίστη τήν άνάγκη οί πιστοί νά έπιστρέψουν προς περισσότερο φυσικούς και πνευματικούς τρόπους ζωής. Εΐναι πλέον δεδομένο ότι ό τρόπος ζωής, ή ένταση και τó άγχος, ό κλονισμός τής έμπιστοσύνης τών ανθρώπων και συναφείς παράγοντες θεωροϋνται ύπεϋθυνοι για τó ότι ή ύπογονιμότητα έχει άνέλθει σε επικίνδυνα ύψηλά επίπεδα.

Ἡ Ἐκκλησία προτείνει μιὰ μὴ ἐκκοσμικευμένη ἀντίληψη ζωῆς, τέτοια πὺ ἐγγυᾶται τὴν ἀπλότητα, τὴν εἰρήνη, τὴν ὀλιγάρεια, τὴν ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη τῶν συζύγων, τὴν προσφυγὴ στὴν ἰατρικὴ βοήθεια ἀλλὰ καὶ τὴν ταυτόχρονη παράδοση τῆς ζωῆς μας στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ.

79. Ἡ λειτουργικὴ καὶ προσωπικὴ προσευχή, ἡ ἐνεργὸς καὶ ὑγιῆς συμμετοχὴ στὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, ἡ καλλιέργεια τῆς ἀγάπης, ἡ προσφυγὴ στὴ μεσιτεία τῶν ἁγίων, τὰ ὑγιῆ τάματα, τὰ ταπεινὰ προσκυνήματα κ.λπ., ἀποτελοῦν τὰ ἐπιβεβαιωμένα ἀπὸ τὴν ἐμπειρία μέσα τῆς Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα χρειάζεται νὰ ἐπιστρέψουν στὴ ζωὴ τῶν πιστῶν.

80. Ὅταν ἡ Ἐκκλησία ζητεῖ ἀπὸ τὰ ζευγάρια νὰ ἀποφεύγουν κάποιες τεχνικὲς πὺ αὐξάνουν τὶς ἐλπίδες γιὰ παιδοποιία θὰ πρέπει ταυτόχρονα νὰ ἐμπνέει καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ εἰσάγει τοὺς πιστοὺς στὴ λογικὴ καὶ τὴν ἐμπειρία τῆς προσευχῆς καὶ τοῦ «σημείου».

81. Ἡ Ἐκκλησία ὑποδεικνύει μὲν τὴν ὁδὸ τῆς ἀκριβείας, ἀλλὰ θεραπεύει ποιμαντικὰ καὶ τὶς πτώσεις τῶν τέκνων της, ὅταν γιὰ διάφορους λόγους, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀδυνατοῦν νὰ ἐφαρμόσουν τὴ διδασκαλία της, ἀφ' ἑτέρου δὲ μετανοοῦν εἰλικρινά.

82. Ἐπὶ πλέον, ἡ Ἐκκλησία ἀντικρύζει τὸ ὅλο θέμα τῆς ἀνθρώπινης ἀναπαραγωγῆς μέσα ἀπὸ μιὰ πὺ εὐρεῖα ὀπτικῆ. Ἔτσι, ἂν καὶ ἡ ἀπόκτηση τέκνων ἀπὸ μόνη της ἀποτελεῖ δῶρο Θεοῦ καὶ εὐλογία, ἐν τούτοις τὸ ἐνδιαφέρον τῶν γονέων πρέπει νὰ ἐστιασθεῖ σὲ ἓνα σημαντικότερο γεγονός· παράλληλα μὲ τὴ δική τους κατὰ Χριστὸν τελείωση, στὴν καλὴ ἀνατροφή καὶ τὴν

κατὰ Χριστὸν προκοπή καὶ ἀνάπτυξη τῶν παιδιῶν
τους, ὥστε νὰ μποροῦν νὰ ποῦν κάποια μέρα «*ἰδοὺ
ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά ἃ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός*». (Ἐβρ. β'
13).